

Історично система водовідведення Калуша пов'язана з очисними спорудами «Карпатнафтохіму». Саме сюди надходять господарсько-побутові стоки з житлової зони міста, які очищуються разом із промисловими стічними водами підприємства.

Це великі за масштабами очисні споруди, призначені для обслуговування як промислового виробництва, так і міста. Однак технологія очищення, яку тут застосовують, застаріла та вкрай енергозатратна. Утримання такого комплексу потребує значних ресурсів, адже його роботу забезпечують не лише працівники цеху нейтралізації й очищення промислових стічних вод (надалі - НіОПСВ), а й цех водопостачання та каналізації (надалі - ВіК), інші допоміжні підрозділи й служби.

Ситуацію ускладнює те, що працівники підприємства не отримують своєчасно та в повному об'ємі заробітну плату. Зважаючи на стан очисних споруд, застарілу технологію та фінансові проблеми підприємства, потреба в надійній роботі системи очищення стічних вод для Калуша є особливо гострою. Від цього залежать стабільне водовідведення, екологічна безпека та повсякденне життя громади.

За інформацією ТОВ «Карпатнафтохім», щомісячні витрати на утримання цеху НіОПСВ складають 16,7 млн грн., а цеху ВіК - 11,3 млн грн. Тобто, в сукупності на утримання цих двох критично-важливих для життєдіяльності громади цехів у місяць спрямовується орієнтовно 28 млн грн, відповідно в рік - 336 млн грн.

Така сума в річному вимірі складає близько третини бюджету нашої громади.

Якщо припустити, що все ж буде ухвалено рішення про передачу цехів НіОПСВ та ВіК на баланс громади, потрібно чітко розуміти: їх утримання потребуватиме значних коштів.

Навіть з врахуванням доходів, які отримують ці цехи від своєї діяльності, різниці між орендною платою за землю та земельним податком, сума збитків, яку необхідно буде додатково спрямовувати на утримання цих

підрозділів складатиме близько чверті мільярда гривень в рік, які необхідно буде врахувати в економічно-обґрунтованому тарифі, або покривати з місцевого бюджету.

Це стане важким фінансовим тягарем для мешканців Калуської громади.

Передача очисних споруд громаді можлива лише за умови державного дотування, яке забезпечить їх належне функціонування та дозволить уникнути підвищення тарифів для споживачів. Однак, таких гарантій ми не маємо.

Працюємо над зменшенням обсягів стоків, які потребують очищення. Одне з основних проблемних питань – потрапляння дощової води до господарсько-побутової каналізації. Ці додаткові обсяги доводиться перекачувати на очисні споруди, що збільшує навантаження на систему та витрати.

У 2025 році комунальне підприємство «Калуська енергетична компанія» перепідключило відведення дощових стоків на перехресті вулиць Окружної та Богдана Хмельницького (біля колишнього магазину «Дивоцін») із господарсько-побутової до зливової каналізації. Це дозволило зменшити обсяг стічних вод, які перекачуються на очисні споруди «Карпатнафтохіму».

Підприємство визначило ще чотири першочергові ділянки, де необхідно виконати відповідні роботи:

- біля Калуського ліцею № 3 — із відведенням дощових стоків до річки Сівки;
- біля торгового комплексу «Гостинний дім» — із відведенням до річки Сівки;
- біля житлового будинку на вулиці Богдана Хмельницького, 12 — до наявного дощового колектора;
- на вулиці Січових Стрільців, 3.

Також постійно проводиться робота з виявлення безоблікового споживання води та відповідних необлікованих стоків. Упродовж 2023–2026 років виявлено 113 самовільних приєднань до системи централізованого водопостачання.

Середньодобові обсяги стоків поступово зменшуються: у 2023 році вони становили 13,5 тис. кубічних метрів, у 2024 році — 11,1 тис., у 2025 році — 9,8 тис., а за січень–липень 2026 року — 9,1 тис. кубічних метрів.

Продовжуватимемо перебудову системи водовідведення задля зменшення дощових та необлікованих стоків. Це дасть можливість будувати очисні споруди меншої потужності, зменшити капітальні витрати та подальші витрати на обслуговування.

У 2025 році Калуш став одним із шести українських міст, які долучилися до пілотного проєкту Державного агентства відновлення та розвитку

інфраструктури України та ЮНІСЕФ. У межах цієї ініціативи французька компанія SUERCA розробила техніко-економічне обґрунтування будівництва модульних очисних споруд, зокрема й у Калуші.

Паралельно міська рада розпочала пошук альтернативних варіантів. Наше завдання – знайти оптимальне рішення за вартістю будівництва, подальшої експлуатації та очищення стоків.

Для розв'язання проблем, пов'язаних із ТОВ «Карпатнафтохім», зокрема з його очисними спорудами, було направлено десятки звернень і листів до Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, міністерств, «Укренерго», «Укрінтеренерго», Івано-Франківської обласної державної адміністрації та інших державних органів. Ініційовано розгляд цих питань у комітетах Верховної Ради України та на робочих нарадах за участю керівників і представників відповідних державних структур. Мета – не допустити надзвичайної ситуації техногенного характеру.

27 квітня 2026 року розпорядженням міського голови № 145-р створено робочу групу з питань реалізації проєкту будівництва або реконструкції та подальшої експлуатації каналізаційних очисних споруд у Калуській громаді. Вона опрацьовує варіанти будівництва й експлуатації, а також можливі фінансові та організаційні моделі реалізації проєкту.

Представники робочої групи ознайомилися з роботою цеху нейтралізації й очищення промислових стічних вод ТОВ «Карпатнафтохім» та наявною технологією очищення побутових і промислових стоків.

Під час вибору технології важливо враховувати весь цикл роботи майбутніх очисних споруд: скільки коштуватиме їх будівництво, які ресурси потрібні для експлуатації та якою буде вартість очищення стоків за належної якості.

Робоча група проаналізувала класичне біологічне очищення за традиційною технологією CAS, мембранне очищення за технологією MBR, запропоноване французькими фахівцями, та технологію WTR, яку пропонує товариство «Нова-Кос».

За результатами опрацювання найбільш інвестиційно привабливим робоча група вважає варіант «Нова-Кос».

На сьогодні проведено попереднє техніко-економічне порівняння трьох варіантів будівництва каналізаційних очисних споруд потужністю 10 000 м³ на добу.

Порівнювалися:

— технологія CAS (Conventional Activated Sludge) — за кошти міста із залученням кредиту за програмою «5–7–9»;

— технологія MBR (мембранний біореактор) — за кошти гранту із залученням кредиту за програмою «5-7-9»;

— технологія WTR (Wastewater Treatment & Reuse) — із залученням приватного інвестора.

Попередні показники такі:

CAS: капітальні витрати — 914,377 млн грн; річні експлуатаційні витрати — 37,385 млн грн; розрахункова вартість очищення 1 м³ стічних вод — 41,48 грн.

MBR: капітальні витрати — 1,145 млрд грн; річні експлуатаційні витрати — 51,746 млн грн; розрахункова вартість очищення 1 м³ — 54,60 грн.

WTR: капітальні витрати — 513,078 млн грн; річні експлуатаційні витрати — 26,718 млн грн; розрахункова вартість очищення 1 м³ — 26,83 грн.

Таким чином, за результатами саме попереднього розрахунку, варіант із приватним інвестором та технологією WTR має нижчі показники капітальних і експлуатаційних витрат порівняно з двома іншими розглянутими моделями.

Водночас, ці цифри не є остаточними. Фактична вартість будівництва, експлуатаційні витрати та економічно обґрунтована вартість послуги будуть визначені після розроблення проєктно-кошторисної документації та проходження комплексної державної експертизи.

Тому сьогодні йдеться не про остаточний вибір на десятки років наперед, а про послідовне опрацювання варіанта, який має бути детально перевірений економічно, технічно та юридично.

Для міської ради принциповим залишається одне: остаточні рішення мають ґрунтуватися на конкретних розрахунках і бути прийнятними для Калуської громади.

Для реалізації проєкту в Калуші попередньо передбачається застосування технології WTR.

За інформацією інвестора, за цією технологією у різних країнах світу реалізовано понад 200 проєктів. Потужність найбільшого реалізованого об'єкта становить 42 000 м³ стічних вод на добу. Це суттєво перевищує проєктну продуктивність очисних споруд, які планується збудувати в Калуші.

Водночас важливо розмежовувати технологію WTR та окремі рішення, які можуть використовуватися в її складі. Зокрема, у публічному просторі згадується технологія Vertical Flow Labyrinth (VFL), яку пов'язують із Aquatec-VFL. Саме тому під час обговорення проєкту виникло питання щодо наявності об'єктів відповідного масштабу.

За наданою інвестором інформацією, для Калуша йдеться саме про технологію WTR, а її практичне застосування підтверджується реалізованими об'єктами різної потужності.

Окрім міжнародного досвіду, перед вибором технологічного рішення було проведено порівняльний аналіз кількох варіантів очищення стічних вод — традиційної технології на базі аеротенків, MBR мембранної технології та WTR.

Експертну оцінку проводили фахівці під керівництвом Олександра Валерійовича Кравченка — доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри «Водопостачання та водовідведення» Київського національного університету будівництва і архітектури, директора наукової установи «Інститут розвитку технологій водопостачання та водовідведення».

Порівнювалися, зокрема, якість очищення, енергоспоживання, експлуатаційні витрати та рівень автоматизації. За результатами проведених розрахунків експерти визначили WTR як технологічне рішення, що за сукупністю цих показників має переваги над розглянутими альтернативами.

Таким чином, вибір технології для Калуша, за інформацією інвестора, ґрунтується як на міжнародному практичному досвіді, так і на окремій професійній оцінці можливості її застосування в українських умовах.

Інформація про реалізовані проєкти WTR доступна на сайті розробника технології: wtreurope.com

Міжнародні програми підтримки можуть допомогти громадам реалізувати такі масштабні проєкти. Однак кожна з них має свої умови, які потрібно співвідносити з фінансовими можливостями Калуша.

На відміну від грантової фази в 2022 – 2025 роках, коли NEFCO за участю міністерств нашої держави приймало грантові заявки, проводили оцінку, техніко-економічне обґрунтування та екологічний аудит запропонованих проєктів і в подальшому проводило відбір проєктів громад, які найбільше постраждали від бойових дій або прийняли найбільшу кількість переселенців, та приймало рішення про їх фінансування шляхом надання грантів (без кредитної складової) до першої половини 2026 року, то тепер фінансування передбачається змішаним. Зокрема, громади отримуватимуть кредити від Північного інвестиційного банку (NIB), які поєднуюватимуться з інвестиційними грантами та технічною допомогою від ЄС. Для одержання громадами кредитів від міжнародних фінансових інституцій необхідно отримати погодження Міністерства фінансів України, яке надається при відсутності боргових зобов'язань перед міжнародними фінансовими інституціями.

Відповідно до умов, які враховуємо під час опрацювання фінансування, наявні боргові зобов'язання Калуша перед міжнародними фінансовими інституціями перешкоджають отриманню цього погодження. Йдеться про зобов'язання, пов'язані з попереднім проєктом водопостачання, що також

негативно позначилися на кредитній репутації громади. Через це залучення нового кредиту є обмеженим, як і доступ до тих грантових програм, у яких безповоротна допомога надається лише разом із кредитним фінансуванням.

Інші вимоги діють у межах «Програми відновлення України III», яка реалізується державою через профільне міністерство за підтримки Європейського інвестиційного банку. Для відбору необхідно мати розроблену проєктно-кошторисну документацію та позитивний висновок державної експертизи — тобто готове до реалізації технічне рішення. Мінімальний розмір співфінансування громади становить не менше ніж 23% загальної вартості проєкту, а строк реалізації — не більше 18 місяців.

За попередніми розрахунками, для розроблення документації та співфінансування варіантів, альтернативних пропозиції «Нова-Кос», громаді потрібно орієнтовно чверть мільярда гривень. Таких фінансових можливостей зараз не маємо.

Крім того, кількість проєктів, які відбираються для державного фінансування, є обмеженою. Постійне зростання цін потребує коригування проєктно-кошторисної документації, на що також необхідні значні кошти. Окремо зазначимо й про фонову підтримку — на прикладі фінансування фонду E5P (Східноєвропейське партнерство). Так, фонд надає безповоротні гранти, однак така фінансова підтримка додається до основних кредитів міжнародних фінансових інституцій.

Тому продовжуємо шукати міжнародну підтримку, водночас оцінюючи доступність кожної програми, необхідний внесок громади, кредитні умови та строки реалізації. На цьому тлі опрацьовуємо інвестиційну модель, за якою будівництво фінансуватиме «Нова-Кос».

Відповідно до погодженого проєкту договору, Калуська міська рада не матиме фінансових зобов'язань, пов'язаних безпосередньо з будівництвом очисних споруд. Витрати на будівництво має здійснювати ТОВ «НОВА-КОС».

Однак, окремого пояснення потребує питання тарифу та можливої компенсації різниці між економічно обґрунтованою вартістю послуги і тарифом, встановленим для споживачів.

Згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про ціни та ціноутворення», встановлення державних регульованих цін нижче економічно обґрунтованого рівня без визначення джерел відшкодування відповідної різниці за рахунок коштів відповідних бюджетів, не допускається.

Тобто, якщо в майбутньому регульований тариф буде встановлено нижче економічно обґрунтованого рівня, питання компенсації різниці вирішується відповідно до чинного законодавства України.

Важливо: положення проєкту договору не створюють окремого, спеціально передбаченого механізму фінансування приватного інвестора коштом міського бюджету. Йдеться про застосування загального законодавчого механізму у випадку, якщо виникнуть відповідні передбачені законом обставини.

Саме тому остаточні економічні параметри проєкту мають бути визначені після розроблення проєктно-кошторисної документації та проведення відповідних розрахунків.

Принципово важливо, щоб мешканці громади бачили не лише загальні положення, а й конкретні цифри. І така деталізація має з'явитися на наступних етапах опрацювання проєкту.

Сьогодні неможливо назвати точний тариф на очищення стічних вод через 5, 10 чи 25 років. Тариф формується відповідно до економічно обґрунтованих витрат та чинного законодавства.

Він залежатиме від фактичних витрат відповідного періоду — зокрема, вартості електроенергії, заробітної плати, реагентів, ремонтів, обслуговування обладнання та інших складових. Тому нинішні попередні розрахунки вартості очищення 1 м³ — це не прогноз майбутнього тарифу на десятки років, а техніко-економічне порівняння різних моделей реалізації проєкту.

На сьогодні для трьох розглянутих варіантів попередньо отримано такі показники:

- CAS — 41,48 грн за 1 м³;
- MBR — 54,60 грн за 1 м³;
- WTR — 26,83 грн за 1 м³.

Ці показники включають відповідні інвестиційні, фінансові та експлуатаційні складові попереднього розрахунку.

Остаточна економічно обґрунтована вартість послуги буде визначена після розроблення проєктно-кошторисної документації та уточнення всіх складових.

Отже, на нинішньому етапі коректно говорити не про конкретний майбутній тариф, а про те, що його формування має відбуватися згідно із законодавством та фактичними економічно обґрунтованими витратами відповідного періоду.

Для громади важливо, щоб цей процес був максимально прозорим і зрозумілим, а всі суттєві економічні показники оприлюднювалися на відповідних етапах реалізації проєкту.

Одне з найбільш принципових запитань, яке виникає у зв'язку з проєктом нових каналізаційних очисних споруд: що станеться, якщо приватний інвестор у майбутньому припинить діяльність?

Йдеться про стратегічну інфраструктуру, тому питання стабільної роботи очисних споруд має бути враховане ще на етапі підготовки проєкту та договірних відносин. Водночас, у цьому випадку важливо розуміти специфіку самого інвестора.

Для ТОВ «Карпатнафтохім» очищення стічних вод є допоміжною складовою технологічного процесу основного виробництва. У разі зупинки підприємства потреба в роботі відповідних очисних споруд для нього зменшується.

Натомість для ТОВ «НОВА-КОС» експлуатація та очищення стічних вод є основним видом діяльності. Фінансовий результат підприємства безпосередньо пов'язаний зі стабільною роботою каналізаційних очисних споруд та наданням послуг з очищення стічних вод.

Саме тому модель приватного інвестора передбачає його довгострокову зацікавленість у функціонуванні об'єкта.

Разом із тим сама економічна зацікавленість не може замінити юридичних гарантій. Тож остаточні договірні умови, відповідальність сторін, порядок дій у разі зміни обставин та інші гарантійні механізми мають бути належним чином врегульовані в документах проєкту.

Наразі остаточне рішення щодо будівництва КОС ще не прийняте. Попереду — розроблення проєктно-кошторисної документації, експертиза та уточнення економічних і технічних параметрів.

Тобто громада має можливість оцінити проєкт на кожному наступному етапі, перш ніж буде прийнято остаточне рішення про будівництво.

Вибір технології має враховувати фактичний склад стічних вод нашого міста. Окремої уваги потребують можливі зміни їхніх характеристик та технічні рішення, які забезпечуватимуть належне очищення.

Калуш має специфіку, яка відрізняє його від багатьох інших міст. Окрім господарсько-побутових стоків, до міської каналізаційної системи надходять стоки від промислових підприємств. Тому під час вибору технології недостатньо орієнтуватися лише на типовий склад побутових стічних вод. Необхідно врахувати фактичні характеристики стоків Калуша.

За інформацією, наданою інвестором, на підготовчому етапі неодноразово проводився відбір проб та аналіз стічних вод з каналізаційної системи безпосередньо м. Калуш.

Варто зазначити, що до мережі водовідведення міста також підключені невеликі підприємства міської інфраструктури, які суттєво не впливають на можливість очищення їх на майбутніх КОС в подальшому. Дослідження та аналіз стічних вод проводили висококваліфіковані фахівці відповідного профілю. Результати дослідження фактичного складу стічних вод міста стали

одним із головних чинників під час визначення найоптимальнішої технології очищення. Запропоноване рішення з використання технології WTR передбачає врахування повного хімічного складу стоків, які надходять на очисні споруди, що дозволить забезпечити необхідний рівень очищення та доведення їх до нормативних вимог на скиді.

Якщо буде реалізовано проєкт то новозбудовані каналізаційні очисні споруди належатимуть на праві приватної власності інвестору — ТОВ «НОВА-КОС». Це відповідає статтям 317 та 319 Цивільного кодексу України, якими визначено право власника володіти, користуватися та розпоряджатися належним йому майном.

Запропоновані умови договору не передбачають автоматичного або безоплатного переходу очисних споруд у власність Калуської міської територіальної громади після завершення строку його дії.

Водночас приватна форма власності не змінює основного призначення об'єкта — забезпечувати надійне, безперебійне та якісне очищення стічних вод із дотриманням вимог екологічного, санітарного і тарифного законодавства.

ТОВ «НОВА-КОС» справді є новоствореною юридичною особою. Однак, за інформацією, наданою в межах підготовки проєкту, компанія входить до інвестиційної групи BGV Group Management, яка виступає стратегічним інвестором проєкту.

ТОВ «НОВА-КОС» створене як операційна компанія, спеціалізована на реалізації саме цього проєкту — будівництві та подальшому управлінні очисними спорудами.

Важливо також, що реалізація такого масштабного інфраструктурного проєкту не передбачає виконання всіх робіт виключно силами новоствореної юридичної особи.

До команди проєкту залучаються фахівці з профільним досвідом. Технологічні рішення та основне обладнання мають європейське походження, а проєктування та генеральний підряд планується здійснювати українськими компаніями. Тобто, питання досвіду у цьому випадку варто розглядати не лише через дату реєстрації ТОВ «НОВА-КОС», а через сукупність учасників проєкту — інвестора, технологічних партнерів, проєктантів, підрядників та залучених фахівців. Водночас, саме під час подальшого проєктування мають бути конкретизовані технічні рішення, склад учасників робіт, відповідальні організації та параметри майбутніх очисних споруд.

Для громади принципово важливо, щоб масштабний об'єкт критичної інфраструктури мав не лише інвестиційне забезпечення, а й належне технічне, проєктне та експлуатаційне супроводження.

ТОВ «НОВА-КОС» як власник нести відповідальність за належну експлуатацію очисних споруд, своєчасне технічне обслуговування, проведення планових і капітальних ремонтів, модернізацію обладнання та підтримання об'єкта в належному технічному стані. Очисні споруди є складним інфраструктурним комплексом, який потребує постійного професійного управління та регулярних додаткових інвестицій. Відповідні витрати й організаційні зобов'язання покладатимуться на приватного інвестора, а не на міський бюджет.

Мета інвестора — забезпечити ефективну роботу споруд протягом усього строку дії договору та підтримувати їх у такому технічному стані, який дозволить безперервно виконувати їхні функції й надалі.

Після завершення строку дії договору міська рада та інвестор зможуть за взаємною згодою продовжити договірні відносини та співпрацю на погоджених сторонами умовах. Таким чином, громада отримує сучасні й належним чином утримувані очисні споруди без необхідності фінансувати їх будівництво, постійне технічне оновлення та капітальні ремонти з міського бюджету.

Важливо й те, що маємо враховувати реформу, пов'язану зі скасуванням Господарського кодексу України: до 1 липня 2027 року комунальні підприємства мають бути перетворені на товариства з обмеженою відповідальністю. Тому вся Україна, в тому числі й Калуська громада, на порозі процесу масштабної реорганізації, в умовах якої створювати нові комунальні підприємства не можемо. Міська рада може бути засновником або співзасновником товариства з обмеженою відповідальністю, проте мета реформи — забезпечити рівні умови діяльності для всіх суб'єктів господарювання: як приватних, так і тих, засновниками яких є органи місцевого самоврядування. Отже, сама участь громади у власності не гарантує нижчого тарифу: усі працюватимуть на рівних ринкових засадах, а вартість послуги визначатимуть обґрунтовані витрати та вимоги законодавства.

Заступник міського голови

Богдан БІЛЕЦЬКИЙ

Юрій Соколовський
0681095850